

ابعاد عملی انتظار و عاشورا

1. بُعد دین‌داری

امام صادق(ع) می‌فرماید: «برای صاحب الامر، غیبتی طولانی است. در آن دوران، همه باید تقوا پیشه سازند و چنگ در دین خود زنند»^۱. روشن است که این دین‌داری باید حقیقی باشد، نه ظاهری. انسان منتظر، باید در دین از هرگونه سستی پرهیز کند و اگر دچار وسوسه‌ای شد، خود را با توبه و بازگشت، تذکر دهد؛ چنانچه قرآن کریم می‌فرماید: «ان الذین اتقوا اذا مسهم طائف من الشیطان تذکروا فاذا هم مبصرون»^۲؛ «کسانی که پرهیزکار هستند، وقتی وسوسه‌ای از شیطان به آن‌ها برسد، متذکر می‌شوند و بعد از آن، بینا می‌گردند».

در زمان قیام امام حسین(ع) نیز افرادی بودند که به فرموده ایشان: «الدین لعن علی السنتهم»^۳؛ «دین، لقلقه زبانشان بود»؛ اما به هنگام بلاء و امتحان، ماهیتشان نمودار گشت. اما در مقابل، افرادی، دین حق و امام آن را شناختند و در رکاب امام دین، جان خود را فدا کردند؛ چونان حضرت عباس(ع) که فرمود: «و الله ان قطعتموا یمینی انی احامی ابدأ عن دینی»^۴. گروه سوم هم مانند حرّ و برادرش زهیر بن قین، بعد از ابتلاء، به فطرت خود بازگشته و تابع دین حق گردیدند.

2. بُعد پارسایی

امام صادق(ع) فرمود: «من سره ان یكون من اصحاب القائم(عج) فلینتظر و لیعمل بالورع...»^۵؛ «کسی که خوشحال می‌شود که از اصحاب قائم(عج) باشد باید انتظار کشد و کردار با ورع داشته باشد». در عرف دین، تقوا یعنی انجام واجبات و ترک محرمات؛ اما ورع بالاتر از تقوا است و در آن مرحله، حتی از شبهات نیز دوری می‌شود؛ چنانکه فرمودند: «من ترک الشبهات نجی من المحرمات»، «کسی که از شبهه‌ها دوری کند، از گناهان نجات می‌یابد». پس دوری از موارد شبهه‌ناک، مقدمه ترک معاصی است. در نهضت عاشورا نیز، این پارسایی و تقوا و دوری از محرمات بود که موجب شد گروهی یارِ جان‌نثار ابا عبدالله(ع) شوند و در مقابل، عدم تقوا و انجام محرمات و حرام‌خواری مانع توجه کوفیان به سخنان امام حسین(ع) شد؛ که حضرت در خطاب با آن‌ها فرمود: «ملئت بطونکم من الحرام فطیع الله علی قلوبکم»^۶؛ «شکم‌هایتان از حرام پر شده

^۱. بحار، ج 52، ص 135.

^۲. سورة اعراف، آیه 201.

^۳. فرهنگ سخنان امام حسین(ع)، به نقل از تاریخ طبری.

^۴. منتهی الآمال، رجز خوانی حضرت ابوالفضل(ع).

^۵. بحار، ج 52، ص 140.

^۶. فرهنگ سخنان امام حسین(ع)، ج 190.

است. پس خدا به دل‌هایشان مهر زده او کور و کر شده‌اید و سخن حق را نمی‌شنوید و قلب‌هایشان از سنگ، سخت‌تر شده که سخن حجت خدا در آن فرو نمی‌رود».

3: تقید مکتبی

انسان منتظر باید همواره هوشیار باشد که شبهات و سنگ‌اندازی‌های عقیدتی دشمن، نتواند در عقاید او سستی ایجاد کند و از طرف دیگر، دو واجب مهم دین - یعنی تولی و تبری - را نصب‌العین خود کند پیامبر(ص) می‌فرماید: «خوشا به حال منتظرانی که به حضور قائم(عج) می‌رسند. آنان که پیش از قیام او نیز پیرو اویند، دوستان او را عاشقانه دوست می‌دارند و با دشمنان او، دشمن و مخالفاند».⁷

در عاشورا، یکی از عرصه‌هایی که حبّ یاران امام را نسبت به اهل‌بیت پیامبر(ص) و بغضشان را نسبت به دشمنان آن‌ها، نمایان می‌سازد، رجزهایی است که به هنگام نبرد می‌خواندند. برای مثال، عمرو بن جناده - نوجوانی که پدرش شهید شده و مادرش او را به میدان فرستاده بود- در مقابل دشمن می‌گفت: «امیری حسین و نعم الامیر سرور فؤاد البشری النذیر»⁸؛ «آقای من حسین است و خوب آقایی است؛ او سرور قلب پیامبر است».

عبارت «انی سلم لمن سالمکم و حرب لمن حاربکم و ولی لمن والاکم و عدولمن عاداکم» که در زیارت عاشورا و زیارات دیگر آمده است، نشانه تولی و تبری است؛ یعنی دوستی و ولایت‌پذیری موالیان ائمه(ع) و تبری از دشمنان آنها.

4. امر به معروف و نهی از منکر

آیات بسیاری از قرآن، به این تکلیف مهم اشاره دارند که آیه 104 و 110 سوره آل عمران و همچنین آیه 41 سوره حج، از جمله این آیات هستند.

کسی که به امام زمان(عج) اقتدا کرده و تابع ایشان است، باید گذشته از آن که خود عامل به احکام می‌باشد، دیگران را نیز به این مهم، ارشاد کند و این، با امر به معروف و نهی از منکر - البته با در نظر گرفتن شرائطش - میسر است.

افرادی که تصور می‌کنند با دست روی دست گذاشتن و عدم مقابله با ظلم، یا خدای نکرده، کمک کردن به ترویج آن، زمینه ظهور فراهم می‌شود، سخت در اشتباهند؛ چراکه امام زمان(عج) برای ریشه‌کنی ظلم و گسترش و تثبیت عدل قیام خواهد کرد و منتظران نیز باید در همین مسیر گام بردارند.

این مهم یکی از اهداف قیام امام حسین(ع)، نیز هست. چنان‌چه خود فرمود: «ارید ان آمر بالمعروف و انهی عن المنکر»⁹. ما نیز در زیارت ایشان، شهادت می‌دهیم: «اشهد انک... امرت بالمعروف و نهیت عن المنکر».

⁷ کمال الدین، ج 1، باب 25، حدیث 2.

⁸ سخنان حسین بن علی(ع) از مدینه تا کربلا، محمد صادق نجمی.

⁹ همان، وصیت‌نامه حضرت.